

ผังวาก อาขยาต (๕ วาก ๙ ประโยค)

จำนวนส่วนประกอบ
สลับวากได้

วาก	กัตตา	กรรม	กิริยา	ธาตุ	คำแปล โดยพยัญชนะ และโดยอรรถ	ลงปัจจัย อาคม	
(๒)	ภาววาก	• ^๑ สุเทน อนภิตกัตตา		^๒ สียเต. อาขยาตปท	^๓ ๗ ^๔ ๖ ^๕ ๘	อันพ่อคร้ว นอนอยู่. <i>พ่อคร้วนอน. (นิยมแปลเป็นกัตตวาก)</i>	ย ปัจจัย (+อิ อาคมหน้า ย) (และ เต วัตตมานา)
	กัตตวาก	^๑ สุโท สยกัตตา		^๒ สยติ. อาขยาตปท	^๓ ๗ ^๔ ๖ ^๕ ๘	พ่อคร้ว นอนอยู่. <i>พ่อคร้วนอน</i>	อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ เณ ณย
(๓)	กัตตวาก	• ^๑ สุโท สยกัตตา	^๓ โอทหน์ อวุตตกัมม	^๒ ปจติ. อาขยาตปท		พ่อคร้ว หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>พ่อคร้วหุงข้าว</i>	อ เอ ย ญ ณา นา ณาหา โอ เณ ณย
	กัมมวาก	• ^๒ สุเทน อนภิตกัตตา	^๑ โอทโน วุตตกัมม	^๓ ปจยเต. อาขยาตปท	^๔ ๗ ^๕ ๘	ข้าวสุก อันพ่อคร้ว หุงอยู่. <i>ข้าว(อัน/ถูก)พ่อคร้วหุง. (นิยมแปลเป็นกัตตวาก)</i>	ย ปัจจัย +อิ อาคมหน้า ย
(๔)	เหตุกัตตวาก	• ^๑ สามิโก เหตุกัตตา	^๒ สุท [*] การิตกัมม	^๓ โอทหน์ อวุตตกัมม	^๔ ปาเจติ. อาขยาตปท	นาย ยังพ่อคร้ว ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>นายใช้พ่อคร้วให้หุงข้าว / นาย(ใช้)ให้พ่อคร้วหุงข้าว (หรือแปลเอาความ เหมือนเป็นกัตตวาก: ยังใจให้ตาย>'ข่าโจร' ยังบารมีให้เต็ม>'บำเพ็ญบารมี')</i>	เณ ณย ณาเป ณาปย
	เหตุกัมมวาก	• ^๒ สามิเกน อนภิตกัตตา	^๓ สุท [*] การิตกัมม	^๑ โอทโน วุตตกัมม	^๔ ปาจาปยเต. อาขยาตปท	ข้าวสุก อันนาย ยังพ่อคร้ว ให้หุงอยู่. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก)</i>	ปัจจัย ๑๐ ตัว +ณาเป +ย +อิ อาคมหน้า ย
		• ^๒ สามิเกน อนภิตกัตตา	^๑ สุโท วุตตกัมม	^๓ โอทหน์ อวุตตกัมม	^๔ ปาจาปยเต. อาขยาตปท	พ่อคร้ว อันนาย ให้หุงอยู่ ซึ่งข้าวสุก. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก) **เหตุกัมมวาก สกัมมธาตุ ที่เอาการิตกัมม เป็นประธาน ใช้ในพระไตรปิฎก ไวยากรณ์ใหญ่ มากกว่า</i>	
(๓)	เหตุกัตตวาก	^๑ สามิโก เหตุกัตตา	^๒ สุท [*] การิตกัมม	^๓ มาเรติ. อาขยาตปท	^๔ ๗ ^๕ ๘	นาย ยังพ่อคร้ว ให้ตายอยู่. <i>นายให้พ่อคร้วตาย</i>	เณ ณย ณาเป ณาปย
	เหตุกัมมวาก	^๒ สามิเกน อนภิตกัตตา	^๑ สุโท วุตตกัมม	^๓ มาราปยเต. อาขยาตปท	^๔ ๗ ^๕ ๘	พ่อคร้ว อันนาย ให้ตายอยู่. <i>(นิยมแปลเป็นเหตุกัตตวาก)</i>	ปัจจัย ๑๐ ตัว +ณาเป +ย +อิ อาคมหน้า ย

สกัมมธาตุ เป็นได้ ๔ วาก คือเว้น ภาววาก

อกัมมธาตุ เป็นได้ ๔ วาก คือเว้น กัมมวาก

ย ปัจจัย กับ อิ อาคมหน้า ย

- ลงหลังอกัมมธาตุ เป็นภาววาก
- ลงหลังสกัมมธาตุ เป็นกัมมวาก
- เช่น คจฉยเต, ถ้าไม่ลง อิ อาคม เช่น ปจยเต ถ้าไม่ลง อิ อาคม เป็น คจฉยเต
- แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ปจยเต

ประธาน ลงปฐมวิภัติ เช่น สยกัตตา เหตุกัตตา วุตตกัมม

กรรม ลงทุติยวิภัติ เช่น อวุตตกัมม (ซึ่ง), การิตกัมม* (ยัง)

อนภิตกัตตา ลงตติยวิภัติ ลงฉฐวิภัติบ้าง (ฉฐวิภัติอนภิตกัตตา)

* การิตกัมม ในสกัมมธาตุ ลงตติยวิภัติบ้าง เรียกว่า “ตติยการิตกัมม” เช่น สามิโก **สุเทน** โอทหน์ ปาเจติ. สามิเกน **สุเทน** โอทโน ปาจาปยเต.

• อนภิตกัตตา (อัน) และการิตกัมมะ (ยัง) แปลก่อนกิริยาเสมอ

รูปกิริยาอาขยาตในวากต่างๆ

	สกัมมธาตุ	อกัมมธาตุ
กัตตุ.	ปจติ	กัตตุ. คจฉติ
กัมม.	ปจยเต/ปจยเต (ปจยติ/ปจยติ)	ภาว. คจฉยเต/คจฉยเต
เหตุกัตตุ.	ปาเจติ ปาจยติ ปาจาเปติ ปาจาปยติ	เหตุกัตตุ. คจฉติ คจฉยติ คจฉาเปติ คจฉापยติ
เหตุกัมม.	ปาจาปยเต	เหตุกัมม. คจฉापยเต

ตัวอย่างประโยคเหตุกัมมจาก สกัมมธาตุ มี อวุตตกัมม หรือ การิตกัมม เป็นประธาน

	กัตตา	การิตกัมม	อวุตตกัมม	กิริยา	ประธาน			
เหตุกัตตุ.	สามิโก	สุทฺ	โหน	ปาเจติ.	นาย	ยังพ่อครัว	ให้หุงอยู่	ซึ่งข้าวสุก.
เหตุกัมม.	สามิเกน	สุทฺ	โหน	ปาจาปิยเต.	ข้าวสุก	อันนาย	ยังพ่อครัว	ให้หุงอยู่.
	สามิเกน	สุโท	โหน	ปาจาปิยเต.	พ่อครัว	อันนาย	ให้หุงอยู่	ซึ่งข้าวสุก.
เหตุกัตตุ.	ภิกขุ	กุลิ	พุทธคุณิ	ชานาเปยย.	ภิกขุ	ยังตระกูล	พึงให้รู้	ซึ่งพระพุทฺธคุณ.
เหตุกัมม.	ภิกขุณา	กุลิ	พุทธคุณิ	ชานาเปตพโพ.	พระพุทฺธคุณ	อันภิกขุ	ยังตระกูล	พึงให้รู้.
	ภิกขุณา	กุลิ	พุทธคุณิ	ชานาเปตพพ.	ตระกูล	อันภิกขุ	พึงให้รู้	ซึ่งพระพุทฺธคุณ.
เหตุกัตตุ.	อโยโย	อมเห	สาขิ	มททาเปสิ.	พระผู้เป็นเจ้าของ	ยังเรา ท.	ให้เหยียบแล้ว	ซึ่งกิ่งไม้.
เหตุกัมม.	อโยเยน	อมเห	สาขา	มททาปีตา.	กิ่งไม้	อันพระผู้เป็นเจ้าของ	ยังเรา ท.	ให้เหยียบแล้ว.
	อโยเยน	มยิ	สาขิ	มททาปีตา.	เรา ท.	อันพระผู้เป็นเจ้าของ	ให้เหยียบแล้ว	ซึ่งกิ่งไม้.
เหตุกัตตุ.	อโย	มิ	นิพพุตปทิ	สาเวสิ.	หญิงนี้	ยังเรา	ให้ฟังแล้ว	ซึ่งนิพพุตบท.
เหตุกัมม.	อโยมาย	มิ	นิพพุตปทิ	สาวิตี.	นิพพุตบท	อันหญิงนี้	ยังเรา	ให้ฟังแล้ว.
	อโยมาย	อหิ	นิพพุตปทิ	สาวิตี.	เรา	อันหญิงนี้	ให้ฟังแล้ว	ซึ่งนิพพุตบท.
เหตุกัตตุ:	ราชา	ตี	ทณฺ	ปาเปสิ.	ราชา	ยังเขา	ให้ถึงแล้ว	ซึ่งการลงโทษ.
เหตุกัมม:	รณฺ	โส	ทณฺ	ปาปีโต.	เขา	อันพระราช	ให้ถึงแล้ว	ซึ่งการลงโทษ.
เหตุกัตตุ:	ตฺวิ	ปพพชิตกัจจ	มตถก	ปาเปสิ.	ท่าน	ยังกิจแห่งบรรพชิต	ให้ถึงแล้ว	ซึ่งที่สุด.
เหตุกัมม:	ตยา	ปพพชิตกัจจ	มตถก	ปาปีตี.	กิจแห่งบรรพชิต	อันท่าน	ให้ถึงแล้ว	ซึ่งที่สุด.
เหตุกัตตุ.	ลุททโก	หตถิ	ชีวิตกขยิ	ปาเปตี.	นายพราน	ยังข้าง	ให้ถึง	ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต.
เหตุกัมม.	ลุททเกน	หตถิ	ชีวิตกขยิ	ปาปีโต.	ข้าง	อันนายพราน	ให้ถึง	ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต.

* เหตุกัมมจาก ใช้กิริยาภิธาน โดยมาก โดยเฉพาะ ต ปัจจัย